

REDACTIA

Arad, Deak Ferencz-u. Nr 8

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:
pe un an 20 cor. pe 1/2
an 10 cor.; pe 1/4 de an
5 cor.; pe 1 luna 2 cor.
Vrîl de Duminică pe an
— 4 coroane.
Pentru România și
înfrînătate pe an:
40 franci.

Manuscripte nu se napolază

ADMINISTRAȚIA:

Arad, Deak Ferencz-u. Nr 8

INSERTIUNILE:

de un șir garzând: prima
dată 14 bani; a doua oară
12 bani; a treia oară 8 b.
de fiecare publicitate.

Atât abonamentele cât și
insertiunile sunt a se plăti
înainte în Arad.

Scrisori nefrancațe au să
primese.

TRIBUNA POPORULUI

Incontra crucei.

(R) Francmasonii din partidul așa zis — liberal, în unire cu calvinii kossuthiști și mai ales cu Ovreimea, au stricat până într'atâta opinia publică maghiară, în cât nicăiri, nici un cuvânt de revoltă nu s'aude nici chiar în fața celor mai nerușinate ofense ce se aduc caracterului creștinesc al acestei țări.

Așa s'a ajuns apoi, că în ședința de Vineri a Dietei maghiare nu s'au găsit decât opt deputați, se înțelege, și aceștia din partidul popular (catolic) cari să semneze o propunere în sensul de a se accentua, la ocazii date și solemne, caracterul creștin al Ungariei. Ba deputații cari au vorbit în sensul acesta, erau luați în bătaie de joc și îndeosebi kossuthiștii și-au făcut o virtute din cinismul cu care intrerupeau pe populari.

Culmea păcătoșiei o comite însă, desigur, „Egyetértés” de Sâmbătă, care sub titlul „Stat creștin”, parte își bate joc de creștinism, parte cu rafinată sofismărie încearcă să demonstreze, că creștinism nu va să zică ceea-ce înțelege lumea comună, bunăoară întreg partidul popular, ci creștinism ar fi însemnând „jogállam” — stat de drept —: statul să poată adică a nesocoti cum îi place ori ce dogmă religioasă, fiind dogmele lucruri învechite! Ear statul, bine înțeles, sunt deputații din Dietă, aleși — se știe cu ce mijloace în țeara noastră.

Eată introducerea acestui articol răbulistic:

Budgetul cultelor inomis duce la stația crucei. Adică la punctul unde este înfrântă crucea, marea călăuză a partidului popular. Așa se zice că este cam primejdios a trece p'acolo. Pentru-că acolo sălășluiesc — în rociul lor întins — paianjenii cu crucea a căror piscătură te ametește și irită pe oamant la joc de nebun. În anul acesta îndeosebi s'au sporit grozav paianjenii, și danțul tarantal a ajuns adevărată epidemie. Tinerimea universitară s'a dovedit mai ales accesibilă pentru aceste piscături, așa că în danțul lor selvatic abia îi puteai opri. Natural deci, că clericaliștii populari au profitat îndoit anul acesta de discuția budgetului de cuite pentru a ataca vînduiala modernă a statului și ideile liberale...

Popularii au cerut adevărat respect crucei! Aceasta înseamnă a ataca „vînduiala modernă a statului”. Au pretins ca să se readucă earăși crucea în edificiul universității, de unde a fost scoasă. Asta, în limba calvinului de Kossuth înseamnă a atenta la ideile — liberale.

Și mai trist e faptul, că nici măcar ministrul de culte n'a sărit să apere crucea, deși ea sfetnic al Tro-nului era dator s-o facă, pentru-că se discuta despre universitatea carei și actualul monarch și predecesorii sel i-au recunoscut caracterul catolic.

Pe toate terenele înving deci francmasonii și Ovreii. Eată de ce cu drept cuvânt „Alkotmány” (dela 24) scrie:

„Cele două vorbiri de astăzi ale ministrului de culte sunt mai mult de cât un

sperjuriu față de acele datorii ale poziției sale cari l'ar obliga să apere caracterul universității. De, e mai mult Nu I nici o anarhie care să strice mai tare în acest stat caracterul creștin de cât punctul de vedere susținut de ministru, care a tăgăduit că la universitate crucea ar avea un drept inalienabil.”

Cine să-și bată însă în Ungaria capul cu afaceri de aceste? Presa e atât de mult coruptă de spiritul pervers introdus de Ovrei, în cât să discută în Dietă asemenea lucruri fără ca să li-se dea de cât cel mult importanța chestiunilor asupra cărora se fac referențele. De mult, această presă i-a făcut pe Unguri să se preocupe de maghiarizare, să caute întărirea lor în succese externe efemere, pe când în viața lor sufletească, siugura care la un popor poate produce ceva trainic, s'a introdus pe nesimțite un curent nefericit, ce desigur îi va duce la catastrofă. Nimeni, nepedepsit, n'a batjocorit crucea!

„Broșura-Szöll”. Am amintit mai în zilele trecute de o broșură germană, datorită lui Neugebauer, redactor la „Siebenbürgisch-Deutsches-Tageblatt” în care se face apologia politice de naționalități a actualului prim-ministru.

„Kronstädter Zeitung”, într-o scrisoare deschisă adresată în această privință, nu de un fost Sas „verde”, ci de un bărbat care în trecut a fost chiar mult îndepărtat de „verzi”, spune despre manifestațiunea în public alui Neugebauer cu ideile sale, următoarele:

„Este o satiră în adevăr amară; mîngîierea noastră este atîta numai, că nu reprezintă poporul nostru întreg, nici chiar un grup al conaționalilor noștri sau din fostele partide, ci numai și numai o singură persoană, care s'a încurcat într-o idee absurdă. Aceasta trebuie s'o accentuăm mereu și într'una, căci aceasta ne și înfățișează cazul de mai puțin primejdios, de cum ar fi dacă am identifica persoana cu iarul („S. D. T.”)

Rățiu, Păcățianu și Meșianu. Acum două ani s'au scris în „Tribuna” o serie de articole privitoare la pasivitate. Concluzia lor era: pasivitate în Ardeal și activitate în părțile ungurene.

Acum numitul ziar scrie earăși o altă serie asupra aceleiași chestiuni și concludă (art. I din 18/31 Ianuarie): pasivitate absolută și în Ardeal și în Ungaria!

Intr'o chestie de importanță capitală pentru Români, „autorizată” și a schimbat deci părerea după un an pe altul.

Care să fie cauza?

Ne deslusește „Telegraful”, care întrînd sub direcția dlui Păcățianu, fostul director al „Tribunei”, publică și el o serie de articole, tot privitor la pasivitate, plătînd pentru ideile d'acum două ani ale „Tribunei”.

Di Păcățianu a rămas consecuent și avînd acum și încrederea mitropolitului Meșianu, eată cum îl tratează pe dl Rățiu inconsecuentul:

„În sinul partidului nostru au domnit însă alte vederi; și solidaritatea de partid la noi a fost formulată astfel: „că „avem să susținem nestrămătat programul național”

și concluziile conferințelor naționale”, — și tînd la această formulare, cu totul greșită, care în sine nu este decât o frasă, o dovadă de minoritate politică. — am neglijat și disconsiderat ceruiele cele mai esențiale ale disciplinei de partid: a ne îngrijii anume, ca concluziile conferințelor să fie observate de fapt cu toată rigoarea.

În lupta politică programul de acțiune al unui partid are însemnătatea ordinului de zi de pe câmpul de războiu, care trebuie observat strict, dar' tr bue modificat și revocat chiar, de câte-ori constelațiunea momentană a împrejurărilor o cere aceasta.

Șirele aceste sunt adică adresate d lui Rățiu, a cărui organ tocmai acum pledează pentru a rămîne pe punctul de vedere del... 1869!

Di Păcățianu, care atîția ani a avut ocazie să-l cunoască bine pe dl Rățiu, îl declară, în organul mitropolitului Meșianu, minorarea politic pe fostul său president.

Noi ce am avea să adăogăm?

Limba engleză în școlile germane. Drept efect al prieteniei ce Impăratul Germaniei a legat cu Englitera se poate considera faptul, că în ședința de alaltăeri a comisiei bugetare ministrul de culte german a declarat că în școlile medii, mai ales în cele din apusul împărăției, se va introduce limba engleză, și anume în chip obligatoriu.

Ovreismul cuceritor.

Contele Zichy, în discursul său asupra budgetului prezentat de ministrul cultelor și instrucțiunii publice, vorbind despre politica școlară a lui Wlasić, a făcut aspre imputări direcțiunii neconfesionale sau mai propriu zis anti-creștine în care e mînat în vîștămintul public. Multă dreptate a avut șeful partidului popular în această privință.

Ungaria, stat creștin, care își dă-torează existența caracterului său creștin, a ajuns nu numai să se lapede de acest caracter, dar' a început chiar o acțiune de sdrobire, de subordonare tendințelor sale a instituțiilor de cultură a diferitelor confesii și naționalități — cu scopul de a preface această țeară, prin instrucție, într'un stat al domniei libere și cugetări, a dreptului schimbător după chibzuirea celor puternici și a datorințelor impuse de stăpînirea trecătoare prin forța brută.

Legile eterne și nestrămătate, sunt călcate în picioare. Dreptul de viață națională, de morală creștină, într'un stat poliglot și creștin, au ajuns la dispoziția „inspirației” unor oameni apucați de utopie șovinistă carei totul se închină, totul se servește.

Am ajuns la o stare de lucruri, în care chiar și Bartha Miklós se întreabă: „în Ungaria creștină de ce în ori-ce chestiune simbolică să piardă procesul conceperea creștinească?”

Șovinismul dominant a ajuns deja departe pe panta decadenței; în chestie de morală domină ovreismul, în privința economică stăpînește și nimiceste ovreismul.

Și acesta vrea să fie stat „național” maghiar, statul de viitor!

Din România*

Jubileul lui Caragiale.

În seara de 15 Februarie se va sărbători aniversarea a douăzeci și cinci de ani de activitate literară a eminentului dramaturg I. L. Caragiale.

Bulgarii păcătoși.

Se știe că Bulgarul Damianoff a fost condamnat de curtea noastră cu juri, în timpul judecării complotului bulgar la 20 de ani muncă silnică.

Condamnarea acestui bulgar revoluționar, a fost făcută în contumace.

Damianoff, era inculpat în afacerea cumpărării de puști — misiune, două erau se știe, încredințată lui, de către banditul Sarafoff.

Astăzi, acest bulgar, condamnat și înferat de justiția noastră, este numit prim-procuror la tribunalul din Sofia!...

Alegerea dela Iosășel.

Resultatul este cel prevăzut de cine cunoaște afacerile dela noi. Dr. Tagányi Sándor, a fost ales cu o majoritate de 2200 voturi contra 155 date lui dr. Szombati György.

Am mai aflat de altfel, că Români(?) Szombati, care într'adevăr este născut Român în Arad, și-ar fi pas candidatura numai de formă, să fie adevărat un candidat naționalist, să acapareze dinainte voturile celor naivi, cari cred că trebuie să se angajeze eând e vorba de candidat naționalist, dar ca la moment dat: dacă și-ar fi pus adevărat un Român veritabil candidatura, să se retragă în favorul lui Tagányi dr. Szombati este de altfel om crescut în casa bătrănelului Tagányi, va să zică prieten cu șeful.

Alegerea s'a făcut cu asistența a 16 geandarmi și un batalion soldați din reg. 33 infanterie. Nu s'a tulburat însă de loc ordinea, pentru-că miile de alegători erau toți Români, adevărat că înconștienți de cele ce fac.

Dintre Români cari au figurat ca băgăți de încredere al lui Tagányi, zărele maghiare locale înseamnă numele dlor Kriznik Árpád, preot gr. catolic și Kasztina János, învățător, precum și Salutz Sándor, jude pensionat. Ear naționalii (?) lui Szombati au fost preotul Baziliu Drăgos, Szurtye János și Szurtye György.

Seara a fost aldămaș mare în casina dela Iosășel.

Complot în contra principelui Ferdinand al Bulgariei.

Din Sofia sosește știrea că comitetul macedonean, simțindu se jignit și chiar periclitat în existența sa în urma măsurilor recente luate de guvern, cu excepția a două voturi, unanim a osândit la moarte pe principele Ferdinand. Cu executarea sentinței ar fi fost însărcinată secția dela Ruseiuc. Comitetul a trimis în scris sentința, pe care principele a și găsit o pe biurul său.

Dacă e adevărată știrea, și cei din comitet vor încerca să ducă la îndeplinire osânda, vor contribui numai ca Europa — poate dorobanții regelui Carol — să facă regulă în Balcani cât mai repede.

Știrea poate să fie însă lansată și numai cu scop de a seduce Europa vînd principele și guvernul să arate cu câte greutăți trebuie să lupte.

DIN BUCOVINA.

Un proces al „Deșteptării“.

In numărul său din 9 Sept. 1900 „Deșteptarea“ din Cernăuți a publicat o notiță, în care protesta, ca guvernul să numească ca directoară la școala de fete din Câmpulung, ce e pe cale a se crea, pe învățătoarea Charlotte Prelicezan. Notița „Deșteptării“ spunea anume, că d-na Prelipczan e neglijentă și părtinitoare, și astfel nu e vrednică a fi înaintată la rangul de conducătoare. Cunoștințele de limba română ale d-nei Prelipczan sunt arătate de *prea insuficiente* și aversiunea ei pentru elevele române de notorică. Inspectorul general al țării și unul din cei mai declarați dușmani ai Românilor, *Tumliș*, — fiind doamna Prelipczan de origine germană — a manifestat un deosebit interes pentru dinsa și favorizează candidatura ei.

Expunând acest lucru, „Deșteptarea“ nice, că d-na Prelipczan a avut cel mai flagrant interes să suprimă aceste voci de presă și a intentat redactorului („Deșteptării“) dlui *Atanasiu German* un proces. Nu numai coloritul, ci întreaga esență a acestui proces e de natură eminentă politică. D-na Prelipczan apare ca reprezentanta sistemului școlar practicat de atâta timp în această nefericită țeară, iar redactorul „Deșteptării“ ca reprezentantul sîntei noastre cauze naționale. Din dezbaterile procesului încă s'a putut simți atmosfera politică, care domnește astăzi între popoarele Bucovinei.

Pertractarea procesului s'a ținut înaintea curții cu jurați din Cernăuți.

În sala de pertractare era adunat mult public, care a urmărit cu încordată atenție pertractarea și nu s'a putut reține de-a nu comenta și critica aspru gospodăria școlară din Câmpulung. Cu atât mai mare a fost surprinderea și nemulțămirea publicului și a tuturor cercurilor, când s'a enunțat sentința *condamnatoare*.

Redactorul foii a fost adecă *condamnat la două luni arest și purtarea spesei procesului*. În contra acestei sentințe redactorul German, prin avocatul său Dr. *Ausländer*, a înaintat recurs de nulitate la curtea de casație din Viena.

A șeptezecișuina confiscare. Numărul din Jouia trecută al „Deșteptării“ a eșit din censură ca ciupit de boboci. *Au fost confiscate șapte pasaje din articolul prim, patru pasaje din raportul despre babul „Junimei“ și o informațiune despre isprăvile nenorocite ale căpitanului Patak.*

Censura în Bucovina. Sub titlul „*Semnele timpului*“ „Deșteptarea“ în numărul din urmă scrie următoarele: „Bar. Bourguignon nu e momentan în țeară. Dar spiritul său plănăseă victorios asupra acestor plaiuri. Confiscările, prigonirile, condamnările curg puhoiu. Luni a fost confiscat siarul „*Buk. Post*“, care a îndrăsnit să apere pe Români. Articolul a fost confiscat dela cap și până'n tăpi. Și propozițiile, în cari nu se sicea decât că Români sunt un popor loial și dinastic n'au fost cruțate de terorismul cenzurii. Cum, nu mai e iertat să spunem că suntem Austriaci buni? Această nesuferită stare de lucruri, în care ne aruncă gov. bar. Bourguignon, nu poate sfîrși decât rău și a-nume pentru cei ce o provoacă — pentru bar. Bourguignon și clica sa lipsită de orice simț. Și procesul ultim în contra redactorului nostru dl German cu straniul său rezultat, e un efect, care s'a putut obține numai în atmosfera contagioasă a erei Bourguignon.“

Un rob nevinovat.

În anul trecut s'a întâmplat în Arad un omor îngrozitor în strada Sárosy. Victima crimei a fost văduva lui *Carol Lemrich*. Ca acuzată de săvîșirea omorului a fost *Borbély Anna*, iar bănuț ca complice în crimă: un servitor anume *Teodor Pomuș* (originar din Giula).

După pertractare de trei sîntă *tasințes* curții cu jurați din loc, tribunalul a osîndit pe *Borbély Anna* la trei ani *temniță grea* iar pe *Pomuș* *afă idu-l cu totul nevinovat*, *la achitat și imediat l-a pus în libertate*, după-ce opt luni întregi a fost ținut în *robie preventivă*.

Cazul acesta e acum viu discutat în deosebi în cercurile juriștilor. Din dovezile arătate în curgerea pertractării, nevinovăția lui *Pomuș* a fost pe deplin lămurită.

Cea mai însemnată și mai interesantă dispoziție a noiei proceduri penale este, că în asemenea caz statul e obligat să despăgubească pe nevinovat pentru sufe-

rințele pe nedrept îndurate în temniță, și acum oamenii se întrebă: câtă despăgubire are să capete *Pomuș* pentru cele opt luni de arest?

Fiind cu totul nouă această măsură a legii, practica nu prea arată casuri de precedentă în privința aceasta. Apărătorul lui *Pomuș* a pornit acțiunea pentru despăgubirea clientului său la tribunalul penal din Arad, care, după-ce va cere opinia procuraturii de stat, va avea să constate prin experți: câtă pierdere a avut omul în timpul celor opt luni de închisoare preventivă?

Actele cercetării în privința aceasta se vor transpune apoi Curiei, care are să decidă singurul fapt: că există ori nu pretenție de despăgubire. Dacă da, atunci suma acestei despăgubiri — cu eschiderea oricărei alte pretenții de drept — are să o statorească ministerul de justiție, — fără îndoială, cu cea mai mare sgarcenie posibilă, adaugem noi.

Adunarea generală a „Lipoveni“.

Lipova, 28 Febr. 1901.

Joi, în 21 c. s'a ținut adunarea generală a institutului de credit și economii „Lipovana“. Fînd acest institut unul dintre cetățile „neamurilor“, și mai ales din cauză că înainte cu 4—5 luni deja, în sinul acționarilor s'au ivit și s'au dat pe față nemulțumiri, la adunarea aceasta au participat nu numai întregul stat major al „neamurilor“, dar s'au mobilizat și acționarii „pasivi“, cum cu mult humor i-a numit un acționar pe ajutoarele fără a căror glavă, directorul *Hamsea*, la un moment dat, simțea că-i fuge terenul de sub picioare.

Adunarea, deși mulți au tremurat, totuși s'a petrecut în liniște. Aceasta grație sentimentului românesc al acelor, cari deși cunoșteau părțile vulnerabile ale manipulațiunii dlui *Hamsea*, căci le arătaseră în adresa trimisă dlui *Mocsanyi*, ca președinte al institutului, cerînd încă astă toamnă o adunare generală extraordinară; fiind vorba însă de un institut românesc, oamenii și-au călcat pe inimă, au înăbușit resentimentele ce au avut împotriva directorului și n'au provocat nici măcar discuțiuni mai animate, ci s'au mulțumit să indice calea pe care purcedu-se în viitor, institutul să nu mai fie dus în direcțiuni ce pot fi fatale. Direcțiunea, se înțelege, s'a bucurat că scapă cu atîta, și a dat asigurări, că va ști să profite de inițiativa generoasă mai sus amintite.

Viitorul va dovedi dacă promisiunile s'au făcut în chip sincer. Ceea-ce nu putem lăsa însă neresolvat în timpul cel mai apropiat, este chestia dacă postul de protopop e compatibil cu acela de director executiv al unei bănci? Acuzările ce mai mulți *Lipoveni* au adus dlui *Hamsea* mai zilele trecute chiar în „Trib. Pop.“ rămân pe d'antregul în picioare, și strînse într'un memoriu, ele vor trebui să fie aduse în discuția veneratului sinod eparchial, care va trebui să se rostască, în principiu, se înțelege asupra acestei chestiuni mult mai importantă decât se crede, pentru mersul liniștit în sinul bisericii gr. orientale. Vom vedea dacă în sinod *Hamsea* își va pute angaja și acolo advocații cari să'i apere. În darurile băncii am văzut adecă că d-sa a angajat pe marele naționalist *Stefan C. Pop*, care ca acționar improvizat și ca plenipotențiat al dlui *Sever Bocșan*, ca să-l scoată alb pe dl *Hamsea*, a susținut până și absurditatea, că o bancă nu trebuie să-și inventariere averea, pentru că inventar e în-suși bilanțul (?), că inventarul se scoate din cărți, iar nu din conscrierea valorilor aflate în realitate! Ba s'a provocat chiar la lege, zicînd că nu obligă societățile pe acți să-și inventariere averea la fiecare an. Și mai mult ne-am mirat dealtminteri de schimbarea d-sale la față.

Abia e un an, doui de când d-sa tuna și fulgera în congregație împotriva *Bocșanestilor*, cari votaseră cu stăpînirea până și în chestia *Krivany*, iar acum îl văzurăm, plenipotențiatul aceluiași *Sever*, pe care în congregație de atîtea ori l'a huiduit.

Un sfat la tot cazul li-se poate da domnilor dela „Lipovana“: în cât au trebuință de apărător criminalist, ei bine, să useze jurișpendența dlui *Cicio*, dar în casuri când sunt la mijloc afaceri de bancă, chiar și pentru susținerea decoarei (să nu fie adecă apărați în chip absurd), ar face bine să-și căștige un apărător, care se pricepe cât de cât la afaceri de asemenea natură.

2000 Englezii prinși!

Eri s'a transmis din Londra următoarea telegramă:

„Toți corespondenții foilor mari d'aici raportează, că *Bota* a prins pe generalul *Smieth Dorien* împreună cu 2000 soldați. Englezii erau în tabăra la *Wanderfontaine* și *Burii* i-au surprins cu atîta istețime, că nici n'au mai putut să se apere. *Burii* li-au luat

Trădătorii lui Horia.

— Un document inedit. —

Un document păstrat până de curînd în archiva unui preot din Munții Apuseni, ne dă amănunte necunoscute asupra trădătorilor din Revoluția noastră dela 1784. Este acesta un proces-verbal, luat după douăzeci de ani dela încetarea revoluției, în 30 Aprilie 1804, înaintea julecătoriei din *Abrud*, comitatul *Albei-inferioare*. După cum rezultă din copriș, luarea procesului verbal a fost solicitată de *Antonie Meltzer*, fost pădurar pe timpul revoluției, iar mai târziu „Span cameral“, — același *Meltzer*, care mituise pe gornicii români de sub mîna sa, ca să prindă pe căpeteniile resculaților. Scopul acestui proces-verbal era de-a se face un fel de anchetă retrospectivă și a se stabili — probabil în vederea unei decorațiuni sau unei recompense de altă categorie — cui li revine meritul pentru această prindere.

Procesul acesta verbal începe și sfîrșește cu obicnutele formule de redactare latinești, iar la mijloc coprinde întrebările adresate și fasiunile martorilor, scrise în ungurește. Martori sunt toți acei gornici, cari prinseseră pe *Horia* și mai erau în viață și acum, după 20 de ani.

Documentul nostru însă nu este originalul, ci numai copia procesului verbal menționat. Ea a fost luată la 23 Septembrie 1806, — deci doi ani în urmă — e întărită cu sigil și cu iscăliturile funcționarilor comitatensi *Iosephus Gelei* și *Iosephus Nistor*.

Eată acum interesantul act, pe care îl dăm în traducere românească, omițînd numai introducerea și clausula latină.

Utri puncta autem nobis exhibita erant sequentis tenoris:

1-mo. Își amintește martorul timpul, când *Horia* și *Cloșca* au resculat nașiunea valahă, prădînd pretutindeni, iar *Excelentia* sa, generalul baron *Krăj*, pe-atunci locotenent-colonel al unui regiment de infanterie secucesc, luînd cu sine o coată însemnată de secuci și de husari, a sosit la *Abrud* ca să înăbușască răsvrătirea? Dacă da, o poate mărturisi în credință, curat și drept?

2 do. Are martorul cunoștință, văzută sau simțită pe cineva, cu care dl locotenent colonel *Krăj* s'ar fi înțeles și care i-ar fi dat îndrumările de lipsă în scopul prinderii capilor resvrătitorilor *Horia* și *Cloșca*? Și cum se numiau aceia?

3-tio. În scopul arătat, ce fel de străduințe și ce măsuri folositoare a observat mai cu seamă din partea *Maiestății Sale regelui*? Făcut a cine-va dela sine sgarăduințe cui-va pentru mijlocirea prinderii lui

Horia și *Cloșca*, de ce natură erau acelea și mai erau și alte cauze cari să servească de indemn?

4-to. Mărturisește, dacă și fără să se fi făcut vre-un indemn și promisiune sau fără vre-un plan energetic al cui-va s'ar fi putut s'ajunge la prinderea sau la mijlocirea prinderii a des amintiților corifei. Da sau nu? Și în sfîrșit

5-to. Spune, pe cine ai cunoaște de mai bună mărturie în afacerea aceasta?

Et haec cum omnibus congruis circumstantiis sequuntur nomina testium, eorumque fassiones.

1-mus testis, liberatinus, *Triff Stefan* annorum circiter 72, în posesiune fiscali *Nagy Aranyos*, circulo *Albac commorans*.

2-dus testis, libertinus, *Matjes Nutz*, annorum circiter 68, în posesiune fiscali *Nagy Aranyos*, circulo *Albac commorans*, — jurati, fasti sunt taliter:

Ad 1-mum ne aducem foarte bine aminte de acea vreme grea, care a căzut în anul 1784, când *Horia* și *Cloșca* au răsculat poporul român și nu numai că au prădat în toate părțile, ci au săvîșit și omoruri înfloritoare, iar pentru înăbușirea lor a venit în orașul *Abrud Măria* Sa dl baron *Krăj* cu o mulțime de soldați.

Ad 2-dum. Știm de bună seamă, că pentru prinderea celor doi revoluționari de

căpetenie, *Horia* și *Cloșca*, prin dl locotenent-colonel *Krăj*, îndrumările de lipsă nu le-a dat altcineva decât dl *Antonie Meltzer*, pe atunc „contraș“, iar acum „span cameral“. Aceasta o știm din faptul, că noi doi (*Triff* și *Matjes*) fiind pe-atunc gornici, și cei mai deaproape supuși ai actualului domn span cameral, am plătit pe un om care să fie și să ne conducă pe vre-o cale la *Abrud*, ca acolo să ne înțelegem asupra prinderii lui *Horia* și a lui *Cloșca*. Noi atunc, — ținînd seamă de amenințările poporului român, că anume, dacă s'ar afla cineva ca să țină cu domni sau cu Ungurii, acela ar pute fi sigur, că va fi despoiat nu numai de viață, ci și de avere, iar casele și copaci din împrejurimile acelor li vor fi prefăcute în cenușă — nu puteam să ne coborîm în *Abrud*. Dar în sfîrșit, cu toate astea, ascultînd porunca superiorului nostru, am legat doi străjeri pe cai, ca să ne coborîm mai înainte în *Zlatra*, la acum răposatul domn *Zelenkai*, iar (mergînd mai departe) am ajuns în *Abrud*, unde am descălecat la casa superiorului nostru *Antonie Meltzer*, spre scopul anumit.

(Va urma.)

murile și munițiile, precum și hainele și după ce i-a pus să jure că nu va mai lupta împotriva Burilor, li-a dat drumul.

„Ministrul de război a destituit pe generalul care a adus asupra armatei engleze o așa rușine.

În același timp ministrul de finanțe englez Henks-Beach a comunicat Casei Comunelor că războiul cu Burii a costat până acum 81 milioane 000.000 funți sterline, aproape 3 miliarde coroane. Pe săptămână se cheltuiește 1 milion, 250.000 funți. Tot el a mai spus că Burii au încă sub arme peste 20.000 luptători.

Convocare.

Am onoare a convoca adunarea generală constituantă a despărțimentului Lipova al „Asociației pentru literatura română și cultura poporului român” pe ziua de 3/16 Martie 1901 la 10 ore a. m. la Lipova, în sala mare a ospătăriei „La Regele Ungariei”.

Ordinea de zi:

1. Deschiderea adunării generale constituante prin delegatul comitetului central al Asociației.
2. Inscrierea de membri.
3. Alegerea directorului despărțimentului.
4. Alegerea alor 4 membri în comitetul despărțimentului.
6. Eventuale propuneri.

Lipova, în 11/24 Februarie 1901.

Ioan Tuduceșcu,
ca delegat al comitetului central.

Noutăți

Arad, 25 Februarie n. 1901.

Onomastica P. S. S. Episcopului Popea. Sâmbătă în 10 l. c. v., la Caransebeș s'a ținut consistoriu plenar. După ședința consistorială, președintele de Prea Sfinția Sa Domnul Episcop diocesan Nicolae Popea, și în care se dinți s'au luat decise de însemnătate pentru viața noastră bisericească, asessorii consistoriali au fost oaspeții Prea Sfinției Sale. Întrușiți la masa Prea Sfinției Sale, și aducându-și aminte de ziua memorabilă 17 Februarie, o zi, care cu $\frac{3}{4}$ de veac înainte a dat naștere capului diocesan Caransebeșului, — oaspeții prin rostul P. O. D. protopresbiter al Lugoșului Dr. G. Popoviciu cu cuvinte docuente, eșite din inimă neofortită își exprimă sentimentele lor de stimă și venerațiune față de iubitul prelat, pentru meritele Sale pe terenul vieții noastre bisericești. Prea Sfințitul, adânc emoționat, cu cuvinte părintești mulțamește pentru neapșteptata manifestațiune de iubire și alipire, arătându-și sentimentele inimii sale părintești pentru diecesa Caransebeșului.

Dorim bunului Archiepiscop săle multe și fericite.

Pentru Emanuil Gojdu s'a servit erii parastas în catedrala din loc, funcționând preoții G. Bodea, I. Petran și T. Vațianu. La finea serviciului, parochul T. Vațianu, pe lângă o cuvântare ocazională, a cetit și testamentul marelui fundator, conform dispoziției nel testamentare.

Parastas. „Foaia Diecesană” scrie: Luni în 5 Februarie, v. a. c. s'a ținut în biserică Nașterii st. Ioan Botezătorul parastas pentru în Domnul adormitul Episcop Ioan Popasu. La parastas a pontificat P. O. D.

protopresbiter A. Ghidiu asistat de preoții locali. La acest act de pietate față de primul Arhiepiscop al reînființatei episcopii de Caransebeș, a binevoit a participa P. S. S. D. Episcop diocesan Nicolae Popea, P. O. D. Arhimandrit Filaret Mura, P. O. D. protopresbiter Ioan Peșca, membrii Consistoriului diocesan, corpul profesoral și elevii institutului teologic-pedagogic, și alți stimatori ai bine meritatului defunct. În veștămintele lui!

Creștin bun. Se anunță, că bunul creștin Ioan Giurge din comuna Vezend, a dăruit bisericilor românești din Simicluș și Istrău câte 800 coroane.

Dr. Rațiu nu mai practică advocatura. Într'un număr din urmă, foaia oficială din Budapesta publică următoarea știre: „Camera advocației din Sibiu anunță, că Dr. Ioan Rațiu, avocat în Sibiu, la propria cerere a fost șters din registrele camerei advocației”.

Manevre împărătești în Ardeal. În vara anului acestuia corpul XII de armată din Transilvania va ține manevrele împărătești pe la Bistrița și Zelau. La aceste manevre vor fi adunate toate trupele din Transilvania, infanteria, cavaleria, artileria, trupele de tren și despărțimintele trupelor de manutanță, care la început vor manevra de sine, apoi în regiment, brigadă, divizie și în cele din urmă trei zile la oaltă în corp.

Afacerea flumană. În ședința dela 23 c. primul-ministru Széll a depus la biroul Dietei un proiect de lege pentru regularea definitivă a chestiunii flumane.

Se știe, că criza flumană a izbucnit sub Bánffy, care fără să respecte votum-consultatum-ul ei-l are reprezentanța comunală a orașului a voit să introducă pe căi piezișe limba maghiară ca limbă protocolară și de desbateri în stinul reprezentanței comunale. Mai mult chiar: pe primarul acestui oraș autonom voia să-l supună, în casuri de disciplină, autorității comisiei administrative, care era să fie for superior față de consiliul comunal și în chestii de indigenate.

Comisia administrativă, se înțelege, era compusă după calapodul șovinist al lui Bánffy.

Széll disolvă această comisie și afacerile ce erau de competența ei vor căde în competența guvernatorului, asistat de patru consilieri.

Vom reveni asupra proiectului lui Széll.

Un bărbat curajos. Nu e nici vina, nici meritul lui, dacă domnul Ion de Pucariu a fost ales membru al Academiei, ci e opera d-lui Babeș, care lucrase să-l aleagă între nemuritori încă acum doi ani, când însă Academia a ales pe veneratul episcop al Caransebeșului, P. S. S. N. Popea.

Dar este vina sa, că după ce s'a văzut între nemuritori, cavalerul a scos un volum de poesii (Imitațiuni de Ioan dela Buceci) atât de stupide, de pornografice și scandaloase, că întreaga presă română dela noi s'a revoltat și sub presiunea aceasta ilustrul cavaler a retras din circulație (cum ni-a spus-o în „Telegraf”) Imitațiunile sale (deși în ce privește pornografia poate fi considerat maestru, ear nu imitator).

Un alt literat după o asemenea derută s'ar fi astempărat, ar fi stat liniștit acasă, cu cenușă pe cap.

Cavalerul Bucegilor însă amenință să meargă la București, să și ocupe locul în Academie. Va să zică își ia în serios reputația de literat și alegerea care pentru Academie desigur e o greșală.

Curajos om! Credem însă, că trebuie să se facă o schiță de reproducere din imitațiuni, ca portarul dela Academie, judecând în cunoștință de cauză, să știe în care parte a palatului e permis să-i dea și cavalerului un — scaun!

Cas de moarte. Vineri, la 9 Februarie a reposat în Domnul domnișoara Alexandra

Seracia, sora Excelenței Sale D-lui general de divizie Teodor Cav. de Seracin. Fie-ți țărina ușoară!

Flagelul duelului. Ca un trist exemplu al flagelului duelului, am pomenit într'un număr trecut al ziarului nostru duelul, ce a avut loc la Löcse între ofițerii Enderle și Lerner și care s'a sfârșit prin moartea lui Enderle. Combatanții se certaseră pentru o cașieră dela o cafenea; motivul acesta atât de puțin justificabil pentru a fi invocat pentru „repararea onoarei”, a dat de bănuț autorităților și s'au pornit cercetări asupra casului.

Cercetarea va fi chemată în întâiul rând să descopere, ce a putut îndemna pe secundanți ca să fixeze condițiunile grave, în cari a decurs duelul. Este cunoscut că duelul a fo t așa zicând o măcelărire nepermisă. În corpul mortului Enderle s'au constatat mai multe rane mortale. Pe mâna dreaptă a lui Lerner de asemenea sunt șapte tăieturi adânci, dintre cari nu una ar fi putut hotărî pe medicul să declare incapacitatea continuării luptei. Secundanții însă nu s'au mulțumit, precum nici clienții lor, cu atâta, ci au lăsat să continue lupta pe moarte, până la moartea unuia din combatanți.

Groznițe semne ale vremii!

Mester Vazul de odinioară, botezat acum în Vasilie A. Mester, scrie în autoritatea dela 10/28 următoarele: „Până când, nu'mi dovedește „Tribuna Poporului” când în care ziar ungurec și ce am scris eu contra Românilor, până atunci o consider de un organ de calumnie, demn de disprețul tuturor oamenilor de omenie”.

D-le Mester, dar noi n'am afirmat că ai scris contra Românilor, ci că ai scris în ziare ungurești! Ear că aceasta nu este o calomnie, ne referim chiar la mărturisirea D-tale din același articol injurios. Scrii a-nume: „Pela începutul anului 1897.. am tradus câte-va nuvele de Vlahuță și de Carmen Sylva pentru foiletonul ziarului „Magyarország”. Tot pe atunci, făcând cunoștință cu Holló Lajos, șeful ziarului „Magyarország”, acesta m'a rugat să traduc și câte un articol politic referitor la politica națională... și așa mai departe.

Ai colaborat deci la ziar-ungurec, că Kupár Rerzö bună oară! Atâta s'a afirmat în ziarul nostru. Ei, atunci la ce mai faci pe grozavul și în două coloane întregi injuri cum desigur numai la „Magyarország” vei fi învățat?!

Veneratului „president” felicitări că a putut să importe dela Budapesta asemenea gazetă română!

Concubinagiul și literatura. Dar ce au a face acestea două una cu alta, o să întrebe toată lumea! Ce? Nu știm nici noi. Vom afla, însă, probabil, din „Telegraful”, care sub rubrica „literatură” publică o lungă excursie a preotului Hango despre concubinagiul. Cum devine chestia?!

Un folletonist! Mirați-vă popoare: de când a ajuns director de bancă, simpaticul nostru baci Pavelea dela Timișoara și-a făcut răgaz să scrie — folietoane! Cine nu crede, citească neul organ lugoșan și inimă li va crește, văzând că dl Rotariu scrie despre — dant, un fel de studiu despre jocul Romana.

Felicitările noastre. Despre talentul acesta al d-lui Rotariu, p'aici nu se știe nimic.

Locuitorii comitatului Hunedoarei au sporit în cei din urmă 10 ani dela 268.000 la 310.000, precum arată numărarea din astan.

Redactor sinucigaș Din Nyiregyháza se vestește, că fostul redactor la foaia ungurească „Szabolcs”, anume Horn Jenő, s'a sinucis în 20 l. c. n. la casa părinților, trăgându-și în cap un glonț de revolver. Sinucisul era abia de 24 ani, un tânăr exaltat și fiul unui comerciant fruntaș din Nyiregyháza.

Duel american între bărbat și soție. O știre de tot sesațională se anunță dint'o comună din Sălagiu. Într'un bărbat și soția sa de mulți ani era o ceartă și o dujmănie perpetuă, ear' pricina era totdeauna soția dăcoasă, pe când bărbatul era un om pururea blând și îngăduitor. Ne mai putând suporta amarul în familie, într'una din zilele trecute bărbatul a propus și soția s'a învoit și ea, ca să tragă sorți, și cel pe care din doi

va căde soartea, — să-și curree însuși viața. Au pus într'o pălărie două globule (unul alb, altul negru) și la tragere globul negru i'a venit bărbatului. După asta el imediat s'a îngrijit întâiu de cele trebuincioare la înmormântare și apoi — s'a spânzurat. În chipul acesta bietul om s'a scăpat de amar, ear femeia-scorie a rămas să cârâncască pe alții.

Concert și teatru în Coșteiu Reuniunea de cetire și cântări din Coșteiu organizează un concert împreună cu teatru și petrecere de joc Sâmbătă la 17 februarie (2 Martie) 1901 cu ocaziunea hramului sfintei biserici (Sfântul m. martir Teodor Thon) în localitatea școlii de-acolo. Prețul de intrare: locul I: 1 coroană; II: 80 bani, locul III: 60 bani. Venitul curat este destinat pentru școlii reuniunei. Începutul la 8 ore seara. — Programul e bine ales și foarte variat.

Un șoarece scump. În fiecare an la „Mouse Francir's Club” din Londra este o sărbătoare de întrecere de rozătoare. Proprietarii celor mai frumoși șoareci primesc medali sau premii în argint. Până acum șoarecul olandez câștiga premiul întâiu. Șoarecul învingător a fost vândut acul trecut cu 175 lei. La cea din urmă zi de arătare a luat parte un număr extraordinar de mare de oameni cu șoareci. Peste patru sute cincizeci de feluri de rozătoare erau reprezentate la întrecere. Premiul cel mai mare a fost câștigat de un șoarece cu pielea ca fierul gălănit. El a fost apoi cumpărat de dl Whiteston din Manchester, pentru suma de șese sute lei! Ce vor zice plătitorii de prin casele-sorace!

Cum trăiau oamenii acum 6000 de ani în Mesopotamia. — Huprecht, profesor la universitatea din Pennsylvania (Statele Unite), s'a întors de la cercetările ce s'a făcut în Mesopotamia, descoperind cele mai vechi urme de cultură omenească în partea locului, în mai multe orase așezate unele peste altele în lungul curs al văcărilor. Cele mai vechi urme par a se așeza până la 8000—10.000 înainte de Christos, pe când și în Egipt era o frumoasă civilizație neolitică (din vrsta pietrei lustruite). Sub un șir de patură arheologice s'a descoperit templul lui Saragon I-ii (88000 înainte de Christos) și mai adncruinele orașului vechiu Caluș, de care ne vorbește biblia. În molen erau lucrări de pe vremea lui Lugalzaggisi, adecă de pe la 4500 înainte de Christos. Pe un altar era încă cenușa jertefior, ardoare de lut și un arc. Mai la adânc așiat urme de case și un palat din perioada mai veche de cât a lui Sargon; acest palat avuse cel puțin două caturi și un front de 600 picioare. S'a așiat o bibliotecă veche a templului cuprinzând 18.000 de tăblițe, e cea mai veche bibliotecă din lume și aruncă lumină vie asupra vieții de pe atunci. Tăblițele ședeau în rafturi, de alungul zidului și în curădă vor sosi în America. În acele vechi timpuri oamenii locuiau în case, aveau străchini și oale lucrate cu roata. Se închinau lui Bel și-i aduceau jertfe. Erau școli și s'au așiat gramatice și abecedare. Poporul tubea foarte mult muzica. Erau săraci și bogați, stăpâni și robi. Unele moșii se arendau, se dădeau împrumuturi pe ipoteci, se vindeau recoltele și înainte de-a fi culese. Proprietarii mari rurali locuiau în orașe sănătoase, iar moșile erau băntuite de friguri. S'au găsit tăblițe cu contabilitate, cu contracte etc. În vechiul Nippur erau și artiști: pictori și sculptori, arhitecți și ingineri. Științele încă erau dezvoltate: astronomia, geometria, istoria, arhiologia chiar. La înmormântare întrebunțau scirie de lut ars, împobobite cu smalt frumos. Zidurile și porțile orașului dovedeau mare pricepere la arhitecții acelor depărtate vremuri.

ULTIME ȘTIRI.

Berlin, 23 Februarie. Starea sănătății veduvel împărăteșe inspiră serioase îngrijiri, întrând într'un stadiu de înrăutățire, în tot momentul catastrofa poate fi iminentă. Medicii nu îndrăsnesc să mai lege vre-o speranță de salvarea veduvel împăratului Friderich cel înțelept.

Editor. Aurel Popovici Barcianu.
Red: respuns: Ioan Russu Șirianu.

„Mureșanul“

instituit de credit și economii, societate pe acții în
MARIA-RADNA.

Fundat și deschis în 15 Noembrie 1897.

Capital social fl. 40.000, în 400 acții de fl. 100.

Acordă: credite personale pe cambii; credite pe cambii cu acoperire ipotecară; credite pe obligațiuni cu cavenți până la fl. 50; și împrumuturi pe amanete și efecte publice.

Primește: depuneri de bani spre fructificare, după cari institutul plătește contribuția erarială; ear' deponenții primesc după banii depuși până la 1000 5% de la 1000 în sus 6% interese.

569 —1

Direcțiunea.

Lemne de vânzare.

Se află în depoul Mocsonyi
și anume:

1 Stânjîn lemne de cer Cor. 22

1 „ „ gârniță „ 20

568 2—3

Un candidat de avocat român

Incepând cu prima Martie 1901 poate afla aplicare în cancelaria advocațională a domnului Mihail Veliciu în Chișineu (Kis-jenö) unde reflectanții se pot adresa

Un candidat de avocat

cu praxă advocațională și care vorbește corect limba română, poate afla îndată aplicare în cancelaria avocatului Dr. Nestor Oprean din Sânmiclăușul mare (Nagy-Szt.-Miklós.) Reflectanții să se adreseze direct numitului avocat.

Român.

Jurrg.

Ludwigsburg

Linz P.D., Bucuresci.

P. T.

Surogatul împlinesce un scop folositor — afară din punctul de vedere al avantajelor economice — dacă:

- însoțind într'un mod plăcut aroma cafelei din bobe, și ridică totodată fineta;
- dacă îi dă căutata coloare limpede brună-aurie;
- dacă este fără gust strein — fără sediment turbure;
- dacă dă cafelei negre, și mai mult încă cafelei cu lapte, o consistență, care lipsese cafelei curate din bobe.

(Bobul de cafea pôte da numai oleiul etheric (cafeina) ce'l conține, vâpsește apa, fiind-că este prăjit, nu posedă însă o materie nutritivă, Cafeaua curată din bobe este dar tot de una subțire și apăsă.)

Adăugând o mică cantitate a specialității noastre

Cafea veritabilă Franck

cafeaua din bobe se perfecționează astfel, încât cel mai scrupulos beutor de cafea, care se pricepe la o ciască bună, — pe lângă toate superstițiunile — trebuie să se împrietinească cu plăcere — cu acest adaus.

Cu totă stima

Heinrich Franck Söhne
Linz. Ludwigsburg.

Marca de Fabrică.

Marca de Fabrică.

Marca de Fabrică.

la
cafea neagră cu 4 linguri cafea din bobe — 1 lingură cafea Franck.
„ cu lapte cu 3 linguri cafea din bobe — 1 lingură cafea Franck.

Heinr. Franck Söhne in Bucuresci, Filaret, strada Viilor № 14.

B. 1901 A. 90 III.

J. W. L.

Crema Margareta

este cel mai sigur mijloc pentru producerea, perfecționarea și conservarea

! frumuseții !

Acest minunat preparat nevătămător, curat și fără grăsime are un efect uimitor.

În câte-va zile face să dispară alunele, petele de ficat, coșii, jupuiturile, bibițele, punctele negre (comedonele) și toate afecțiunile pielii. Netezește încrețiturile și ciupiturile de vârsat (bubac), având efect chiar și asupra celor mai înaintați în vârstă, carora le face pielea tânără și frumoasă.

Dr. Mosengeil și Metzger, renumiții profesori, vindecă încrețiturile de pe obraji cu ajutorul masajului. Spre acest scop Crema Margareta este cea mai potrivită. Dacă se masează zilnic fața cu Crema Margareta, dispar nu numai alunițele, petele de ficat, și alte necurățenii de piele, ci și încrețiturile, ciupiturile de bubac și alte anomalii cauzate prin bătrânețe, griji, boale etc. etc.

Un perservativ în contra arșitei soarelui și a vîretului.

Se poate și ziua întrebuintă.

Pudra de dame Margareta 1 cor. 20 fl. 553 8—

Săpunul Margareta 70 fl.

Pasta de dinți Margareta costă 1 cor.

Regeneratorul părului, care produce culoare originală părului încăruntit, 2 cor.

Blondinisarea părului de ori-ce culoare, prin care părul primește o culoare aurie, 1 și 2 cor.

Pomada tanochininică, cel mai bun mijloc spre cultivarea și creșterea părului, 70 fl. și 1 cor.

Resucitor de mustați Bohus de Vilagos, spre cultivarea mustaților, 50 și 70 fl.

CLEMENT FÖLDES

Arad, strada Deák Ferencz Nr. 11.

Reprezentant general pentru România:

Domnul Moritz Pollak Bucuresci, Calea Văcărești Nr. 5.

Se află de vânzare la drogueriile; Brusa, Economul & Co., M. Stolnescu, I. Tetzu, I. Zanfirescu și în en gros și detail la Frații Albachary și la toate farmaciile.

Dovadă despre eficacitatea folosirii cremei Margareta e și următoarea epistolă:

D-ului Gutori Földes Kelemen, în Arad.

Folosesc demult Crema-Margareta. Primește simpatii mele pentru efectul bun al acestei creme.

Bucuresci

Maria Ionașcu, artistă la Teatrul Național.

„Nădlăcana“

instituit de credit și economii, societate pe acții în

NÄDLAC (Nagylak) comitatul Cienadului.

Fondată la 1897 cu un capital social de 100.000
coroane în 1000 bucăți acții à 100 coroane.

Acordă: credite personale pe cambii, credite pe cambii cu acoperire ipotecară; credite pe obligațiuni cu cavenți și împrumuturi pe amanete și efecte publice.

Primește: depuneri spre fructificare, după cari institutul plătește contribuția erarială; ear' deponenții primesc după banii depuși 5% interese.

570 —1

Direcțiunea.